

УДК 81'374=161.3"192/198"

UDC 81'374=161.3"192/198"

**МЕГАСТРУКТУРНЫЯ АСАБЛІВАСЦІ
БЕЛАРУСКІХ ПЕРАКЛАДНЫХ
ТЭРМІНАЛАГІЧНЫХ СЛОЎНІКАЎ
(20–80-я гг. XX ст.)**

**MEGASTRUCTURAL PECULIARITIES
OF BELARUSIAN TRANSLATED
TERMINOLOGICAL DICTIONARIES
(20'S–80'S of the XX cent.)**

Т. Л. Памазенка,
*аспірант кафедры
беларускага мовазнаўства БДПУ*

T. L. Pamazenska,
*Post-Graduate Student of the Department
of Belarusian Linguistics, BSPU*

Паступіў у рэдакцыю 19.02.16

Received on 19.02.16

У артыкуле вывучаюцца мегаструктурныя асаблівасці беларускіх перакладных тэрміналагічных слоўнікаў XX ст. (20–80 гг.). На аснове шырокага фактычнага матэрыялу (каля 100 супастаўляльных тэрмінаграфічных прац) аўтарам дакладна вылучаны і падрабязна ахарактарызаваны асноўныя і факультатыўныя кампаненты прадстаўленых выданняў, акрэслена функцыянальнае прызначэнне і эфектыўнасць арганізацыі кожнага з іх. Адзначаны істотныя змены ў апісанні спецыяльных адзінак у працэсе развіцця лінгвістычных ведаў і слоўнікавай справы.

Ключавыя словы: перакладны тэрміналагічны слоўнік, мегаструктура слоўніка, папярэдні тэкст, корпус слоўніка, заключны тэкст.

The megastructural particular features of Belarusian translation terminological dictionaries of the twentieth century (in the 20s–80s) are studied in the article. On the basis of broad studied material (about 100 works of comparative terminographical works) the basic and optional components of the submitted publications are accurately singled out and characterized in detail, their functional importance and effectiveness are designated. Essential changes in the description of special units in the process of linguistic knowledge development and lexicography are also singled out.

Keywords: translation terminological dictionary, megastructure of the dictionary, introduction, the body of the dictionary, the conclusion.

Важнай умовай паспяховай навуковай камунікацыі ў апошні час з'яўляецца наяўнасць камбінаваных слоўнікаў, якія аб'ядноўваюць адразу некалькі лексікаграфічных форм. Прыкладам такога тыпу даведчнага рэсурсу можна лічыць перакладны тэрміналагічны слоўнік, задача якога – сістэматызаваць навуковую тэрміналогію пэўнай галіны ведаў і адначасова даць яе тлумачэнне з дапамогай сродкаў іншай мовы. На сённяшні дзень існуе вялікая колькасць спецыяльнай перакладной лексікаграфічнай літаратуры па розных абласцях навукі. Аднак нягледзячы на ўсю разнастайнасць існуючых выданняў заўсёды застаецца актуальнай праблема стварэння аптымальнага варыянта міжгаліновага, галіновага або вузкагаліновага слоўніка, вырашэнне якой напрамую залежыць ад дэталёвай распрацоўкі структурных асаблівасцей тэрмінаграфічных прац.

Арганізацыя звестак у лексікаграфічным творы мае разнастайную і даволі складаную структуру. Структура слоўніка – прынцып яго

пабудовы, які вызначае аб'ём, склад і змест выдання, асаблівасці падачы матэрыялу. Перакладны тэрміналагічны слоўнік, як і любы іншы тып лексікаграфічнага даведніка, уяўляе сабой мульціструктурную форму, якая складаецца з некалькіх звязаных паміж сабой структур. У сучаснай лінгвістыцы адзінай тыпалогіі і тэрміналогіі ў гэтай сферы пакуль не выпрацавана. Многія даследчыкі традыцыйна структуру слоўніка апісваюць праз паняцці макра- і мікраструктура (С. В. Грынёў, Л. П. Ступін, М. В. Майсееў, З. І. Камарова, К. М. Шыліхіна і інш.). Іншыя навукоўцы ўтвараюць больш складаныя схемы і дадаюць да названых мега- (В. П. Беркаў, В. М. Карпава, Р. Р. Хартман, А. Я. Шайкевіч і інш.) або медыяструктуру (Э. Агрыкола, А. Бальвег-Шрам і інш.). Для перакладной тэрмінаграфіі асабліва важнымі можна лічыць мега-, макра- і мікраструктуры, паколькі падобная структурызацыя дазваляе больш дакладна і поўна зрабіць аналіз спецыяльнага лексікаграфічнага даведніка. У сувязі з даволі грунтоўным аб'ёмам факталагічнага матэры-

ялу лічим необхідним падрабязна спыніцца на вывучэнні мегаструктуры перакладных лексікаграфічных крыніц ХХ ст., у прыватнасці, вызначэння прынцыпаў пабудовы слоўнікаў і эфектыўнасці арганізацыі іх асноўных частак.

Мегаструктура – узаемаразмяшчэнне частак лексікаграфічнага твора.

Супастаўляльны аналіз перакладных тэрміналагічных слоўнікаў першай і другой паловы ХХ ст. паказаў, што мегаструктура прадстаўленых выданняў па сваёй сутнасці мае традыцыйную арганізацыю і тыповыя для слоўнікавых прац кампаненты, якія размяшчаюцца ў кожным даведніку ў вызначаным парадку: 1) уступная частка (папярэдні тэкст) – змест, уступны артыкул, алфавіт, спіс скарачэнняў і памет; 2) асноўная частка – корпус або ўласна слоўнік, г. зн. упарадкаваны спіс мікратэкстаў (слоўнікавых артыкулаў); 3) заключная частка (заключны тэкст) – дадатковы матэрыял або дадаткі, індэкс (паказчык) выкарыстаных паняццяў, спіс памылак друку, заўвагі аўтара, бібліяграфія (спіс выкарыстаных крыніц).

Па нашых назіраннях мегаструктура слоўніка ўтрымлівае абавязковыя і факультатыўныя часткі. Да абавязковых кампанентаў мегаструктуры можна аднесці ўступны артыкул і корпус слоўніка, іх змяшчае большая колькасць вызначаных намі прац [*Антанюк, Байкоў, БНТ (усе выпускі), Болсун, Вашкевіч, Верас, ВРБС, Ганчарык, Гарошка, ГрТ, Дуж-Душэўскі, Захарава, Копка, Ластоўскі-24, Попэ, ПС (усе выпускі), СГПТ, Серада, СЛТ, ССАТ, ССЛТ, Станкевіч, ФТ-32, Фядзюшын, Юрэвіч, ЮТ* і інш.]. Выключэнне складаюць пераважна малыя па аб'ёме слоўнікі з вельмі простаю структурай, куды ўваходзіць толькі корпус (папярэдні і заключны тэксты ўвогуле адсутнічаюць) [*АрТ, БТ, ГАМ, ЖКВГ, Ластоўскі-23, Краскоўскі, ЛТ, Ружанцоў*]. Назвы дадатковых частак, іх склад і кампазіцыя вар'іруюцца ў залежнасці ад мэты слоўніка і яго аўтарскай пазіцыі. Так, шэраг кампанентаў (бібліяграфія, заўвагі аўтара, змест, спіс памылак друку, спіс скарачэнняў і памет) могуць размяшчацца ў розных частках слоўніка – ва ўступнай або заключнай. Напрыклад, друкарскія памылкі, заўвагі аўтара ў пераважнай большасці выданняў складаюць заключны тэкст, толькі ў адзінкавых выпадках адлюстраваны перад асноўным корпусам [*Гурло, Дуж-Душэўскі*]. Змест традыцыйна ўваходзіць ва ўступную частку даведніка, аднак у некаторых выдан-

нях [*Серада, ССАТ, ССЛТ*] ён пададзены ў заключнай. Калі кампаненты папярэдняга тэксту невялікія па аб'ёме, аўтары іх аб'ядноўваюць з прадмовай [*БНТ (вып. 15), Верас, Дуж-Душэўскі, Захарава*]. У працы значных памераў [*ССЛТ, Попэ*] не з'яўляецца мэтазгодным уключэнне ў прадмову астатніх кампанентаў папярэдняга тэксту. На наш погляд, карыстальнікам вельмі цяжка арыентавацца ў такой уступнай частцы, асабліва ў тых выпадках, калі ім патрэбна хутка навесці даведку адносна пэўных лексікаграфічных канвенцый, прынятых у выданні.

Як правіла, уступная частка пачынаецца з прадмовы, аднак у некаторых выданнях яму папярэднічае змест [*Адстаўноў, Азбукін, Зеленскі*]. Змест неабходны практычна ў любым лексікаграфічным даведніку, паколькі аблягчае навігацыю па частках слоўніка і інфармуе карыстальніка аб іх складзе і размяшчэнні. Аднак складальнікі перакладных твораў спецыяльнай лексікі нярэдка ім пагарджаюць і не ўключаюць у структуру сваёй працы [*Болсун, Вашкевіч, Гарошка, Краскоўскі, Ружанцоў, СГПТ, СЛТ, Станкевіч, Юрэвіч*]. У слоўніках, арганізаваных па тэматычным прынцыпе, змест з'яўляецца абавязковым элементам [*ССАТ, ССЛТ*].

Асноўная інфармацыя пра слоўнік, без якой немагчыма эфектыўнае яго выкарыстанне, звычайна змяшчаецца ва ўступным артыкуле («Ад аўтара», «Колькі заўваг аўтара», «Прадмова», «Уводзіны» і інш.) і ўяўляе сабой звесткі наступнага парадку:

- параметры слоўніка: чытацкі адрасат (катэгорыі карыстальнікаў), прызначэнне (актуальнасць, мэты), мовы, колькасць тэрмінаў і прынцыпы іх адбору, абмежаванні слоўніка і інш. [*Антанюк, БНТ (вып. 2, 4, 7, 8, 9, 16, 17, 18, 21), Болсун, Верас, ВРБС, ГрТ, Гурло, Дуж-Душэўскі, Захарава, Кісялёўскі, Парфёнаў, Попэ, СГПТ, Серада, СЛТ, ССАТ, ССЛТ, Юрэвіч*]. Напрыклад: *У вайсковы слоўнік увайшлі вузкія спецыяльныя вайсковыя тэрміны, дапасаваныя пераважна да стралковых часьцей, тэрміны патрэбныя для політычнага выхавання вайскоўцаў, а таксама і словы агульнага ўжывання, патрэбныя ў жыцці вайскоўцаў* [*Байкоў, с. 7*];
- інфармацыя аб слоўнікавым праекце: гісторыя, удзельнікі, матэрыял, метады, абгрунтаванне тых ці іншых рашэнняў, размеркаванне працы паміж аўтарамі, рэдагаванне слоўніка і яго частак, выражэнне

падзякі ўдзельнікам праекта, інфармацыя аб перавыданні лексікаграфічнага твора і інш. [Байкоў, БНТ, Болсун, Гарошка, Кісялёўскі, Парфёнаў, СГПТ, СЛТ, ССЛТ, Юрэвіч]. Напрыклад: *Гісторыя стварэння гэтай публікацыі цесна звязана з імем д-ра Яна Свободы, які на арганізацыйным паседжанні Міжнароднай камісіі славянскай анамастыкі (Кракаў, 1959) звярнуў увагу на неспарадкаванасць анамастычнай тэрміналогіі і праявіў ініцыятыву адносна яе ўжывання ...* [ССАТ, с. 31];

- будова слоўніка, расшыфроўка лексікаграфічных канвенцый, правілы карыстання [БНТ (вып. 6, 23), Болсун, Кісялёўскі, СГПТ, СЛТ, ССАТ, ССЛТ, Попэ, Юрэвіч]: Напрыклад: *Внутреннее оформление и расположение терминов в отдельных главах основывается на системной иерархии, чтобы подчеркнуть отношения системной иерархии терминов, или же их системной однородности. Выявлению этих отношений способствует также цифровой индекс, приводимый при отдельных терминах* [ССЛТ, с. XVI];
- заклік (зварот) да карыстальнікаў з мэтай дасылаць тэрміналагічны матэрыял або свае каментарыі і заўвагі аўтарскаму калектыву ці выдавецтву [Байкоў, БНТ (вып. 6, 8, 14, 15, 16, 17, 18, 19), ВРБС, Гарошка, Гурло, Кісялёўскі, ПС (усе выпускі), СГПТ, СЛТ, Юрэвіч]. Напрыклад: *Институт Науковое Мовы лічыць, што ўдасканаліць сваю работу ён зможа толькі ў тым выпадку, калі на помач яму прыйдзе актыўная праца ўсіх зацікаўленых асоб і ўстаноў. Дзеля гэтага І. Н. М. звараеца да ўсіх з просьбаю надсылаць яму свае ўвагі і папраўкі* [БНТ (вып. 20, с. 9)];
- іншая інфармацыя лінгвістычнага характару (выказванні аўтараў па праблемах лексікаграфіі і тэрмінаграфіі; разважанні пра асаблівасці пэўнай вобласці лексікаграфавання, пласты спецыяльнай лексікі і спосабы яе апісання; кароткія звесткі пра гісторыю развіцця і распаўсюджвання мовы (і яе лексічнай сістэмы), ролю ў грамадстве і інш. [Антанюк, Ганчарык, Гарошка, Ластоўскі-24, Попэ]. Напрыклад: *Некаторыя называюць ботаніку сухой наукай. Але-ж каб мы маглі нават без яе дзівавацца харошай кветкай або дрэвам, то толькі так, як можна дзівавацца ўгледжаным у грамадзе рослым*

мужчынай, або харошай кабетай... Часта адно характэрнае названне раскрыве перад нашымі вачыма ўсю паэтычнасць і багатую фантазію нашага народу [Верас, с. 3].

У перакладных слоўніках спецыяльнай лексікі, якія рэкамендуюцца найперш для выкарыстання ў метадычных мэтах, аўтарамі зрэдку падаецца табліца алфавіту ўваходнай мовы, асноўная мэта якой дапамагчы карыстальніку ў адшукванні патрэбнай літары ў корпусе [Болсун]. Алфавіт неабходны таксама ў тым выпадку, калі складальнік лексікаграфічнага твора стварае свой уласны «аўтарскі» парадак, як напрыклад, у даведніку «Некаторыя праўніцкія тэрміны беларускія» Я. Станкевіча [Станкевіч]. Лексікограф у сваю чаргу звяртае ўвагу на неабходнасць змены парадку літар у алфавітнай табліцы ад агульнапрынятага ў кірылічных тэкстах з улікам іх паходжання і вымаўлення.

Акрамя пералічаных вышэй кампанентаў, у структуру папярэдняга тэксту лексікаграфічнай кнігі ўключаецца такі раздзел, як спіс прынятых у слоўніку скарачэнняў і памет [Байкоў, Кісялёўскі, Ластоўскі-24, Попэ, ССАТ, Станкевіч, Юрэвіч]. Апошняя частка прысутнічае ў невялікай колькасці перакладных тэрміналагічных слоўнікаў і выкарыстоўваецца для ўдакладнення наступных звестак: 1) назвы моў (БР – беларускі; беларускі; Weissrussisch; лац. – лацінскі тэрмін); 2) граматычных і нарматыўных паказчыкаў (прс. – прыслоўе, суп. – супольнага роду); 3) стылістычных паказчыкаў – актыўнасці тэрміналагічнай лексікі і спецыфікі канкрэтнай галіны ведаў (ст. тэр. – стары, рэдка ўжывальны тэрмін; Дж – джоўль, эВ – электронвольт); 4) навуковых прац і іх аўтараў (Стт. – Статут ВКЛ 1588 г. у перадруку І. Лаппы, Коўня 1938; Нс. – И. Носович. Словарь белорусского наречия); 5) адміністрацыйна-тэрытарыяльных адзінак (Аш. – Ашмянскі павет, Гом. – Гомельская вобласць); 7) агульнай лексікі (гл. – глянь, тм. – там-жа); 8) графічных знакаў (* – рэканструіруемая форма; > – перешло во).

Увогуле спіс памет і скарачэнняў павінен з'яўляцца неад'емнай часткай кожнага слоўніка, паколькі магчымасці апісання тэрміна ў выданні абмежаваныя аб'ёмам самай працы.

Станоўчай лексікаграфічнай практыкай лічыцца прадстаўленне ўсіх або асноўных элементаў (прадмовы) уступнай часткі на ўсіх або асноўных мовах, выкарыстаных

у шматмоўным слоўніку [БНТ (вып. 9), ССАТ, ССЛТ].

Па нашых назіраннях папярэдні тэкст змяшчае большая колькасць перакладных слоўнікаў з рэгістрацыяй тэрміналагічнай лексікі [АрС, БНТ (усе выпускі), Байкоў, ВРБС, Вашкевіч, Верас, Ганчарык, Гарошка, ГрТ, Гурло, Дуж-Душэўскі, Захарава, Копка, Кох, Ластоўскі-23, Ластоўскі-24, Серада, СГПТ, СЛТ, ССАТ, Станкевіч, ФТ-32, Фядзюшын, Юрэвіч, ЮТ].

Асноўная частка слоўніка – корпус – у перакладных творах спецыяльнага характару складае прыкладна 80–98 % усяго аб'ёму слоўніка. У беларускай перакладной тэрмінаграфіі пераважаюць выданні, якія змяшчаюць тэрміналагічны матэрыял непасрэдна ў слоўнікавым корпусе [АрС, выпускі БНТ, Вашкевіч, Верас, ВРБС, Гарошка, Дуж-Душэўскі, Копка, Кох, Краскоўскі, СГПТ, СЛТ, Станкевіч, ФТ-32, ФТ-43, ЮТ і інш.]. Прычым ён можа ўключаць адну або некалькі частак. Біскапальныя (двухнакіраваныя) па структуры слоўнікі складаюцца з дзвюх частак [Байкоў, ГАМ, Гарошка, Дуж-Душэўскі, ЖКВГ, Захарава, Копка, Шмярко і інш.]. Некалькі раздзелаў аб'ядноўваюць слоўнікавыя працы, што змяшчаюць звычайна розныя класіфікацыйныя групы паняццяў. Напрыклад, з дзвюх частак («Каманды» і «Назвы») утвораны корпус рукапіснага літоўска-беларускага слоўніка ваенных тэрмінаў А. Ружанцова [Ружанцоў]. Аналагічным чынам структураваны корпус лексічных адзінак «Практычнага беларускага вайсковага слоўніка» М. Байкова, А. Бараноўскага [Байкоў]. Два раздзелы ўтрымлівае праца А. І. Кісялёўскага [Кісялёўскі]: у першым прыводзяцца назвы ўсіх батанічных відаў і родаў раслін, распаўсюджаных на тэрыторыі Беларусі; другі фіксуе тэрміны вышэйшых адзінак батанічнай сістэматыкі (тып, клас, парадак, сямейства). Падобную структуру мае і выданне «Батаніка: агульная і спецыяльная» [БНТ (вып. 6)], якое змяшчае асобнымі часткамі тэрміны агульнай батанікі (анатоміі, марфалогіі і фізіялогіі раслін) і спецыяльнай (назвы вышэйшых раслін). У лексікаграфічным творы «Основен систем и терминология на словенската ономастика» [ССАТ] у першым раздзеле прадстаўлены тэрміны, якія тычацца аб'ектаў і з'яў пазамоўнай рэчаіснасці (дэнататаў), пазначаных уласнымі імёнамі; другі раздзел фіксуе тэрміны, што адлюстроўваюць лінгвістычны аналіз уласных імёнаў непасрэдна метамавы анамастыкі. Медыцынскія паняцці

корпуса «Праект слоўніка. Вып. 14.» [ЛС (вып. 14)] і анатамічныя назвы «Nomina anatomica Alboruthenica» [БНТ (вып. 9)] скамбінаваны ў 3 самастойныя блокі: анатомія, медыцына, фізіялогія і адпаведна агульныя назвы, касцяведанне і вязаведанне. Чатыры раздзелы аб'ядноўвае «Праект слоўніка. Вып. 5» [ЛС (вып. 5)]: тэатр, музыка, кіно, выяўленчае мастацтва. З дзевяці раздзелаў складаецца 14-моўны «Slovník slovenské lingvistické terminologie» [ССЛТ].

У некаторых слоўніках групы спецыяльных адзінак вылучаюцца ў асобныя корпусы, якія ідуць за асноўным корпусам, г. зн. частка тэрміналагічнага матэрыялу можа выносіцца за межы асноўнага корпуса і ўтвараць дадатковы спіс мікратэкстаў, або «дадатковы корпус». У лексікаграфіі не існуе спецыяльнага тэрміна для абазначэння такога паняцця, і звычайна апошні проста ўключаецца ў паняцце «дадатак». На аснове такога прыцыпу пабудаваны корпусы комплексных слоўнікаў тлумачальна-перакладнага характару, дзе тлумачальная (апісальная) частка складае асноўны корпус, а перакладная – дадатковы, што змяшчаецца ў заключным тэксце [Болсун, Юрэвіч].

У слоўніках, якія з'яўляюцца кампазіцыйнай часткай пэўнай друкаванай працы (інкарпараваных выданнях), спісы паняццяў, што належаць лексікаграфічнай інтэрпрэтацыі, адлюстраваны ў дадатку [Адстаўноў, Азбукін, Гуркоў, Зеленскі, Кашын, Круталевіч, Круталевіч-27, Нікуліна, Мікельсар, Сяржанина, Цвікевіч, Шмярко, Шышкін].

Матэрыял, пададзены ў слоўніку пасля корпуса, адносіцца да заключнага тэксту. Заключны тэкст у сістэматызаваным выглядзе перадае разнастайныя дадатковыя звесткі аб адзінках, прадстаўленых у слоўніку, што значна пашырае і паглыбляе ўспрыманне інфармацыі асноўнай часткі выдання. У перакладных творах спецыяльнай лексікі дадаткі ўяўляюць сабой карысны даведачны матэрыял і маюць значную каштоўнасць для карыстальнікаў. Набор дадатковага матэрыялу вызначаецца перш за ўсё спецыфікай прадметнай вобласці. Напрыклад, у выданні К. Дуж-Душэўскага і В. Ластоўскага [Дуж-Душэўскі] у дадатку змешчаны тлумачэнні асноўных геаметрычных і трыганаметрычных паняццяў, у даведніку «Юрыдычная тэрміналогія» [ЮТ] – правілы афармлення юрыдычных дакументаў, у «Тэрміналогіі права» [БНТ (вып. 10)] – пералік дзяржаўных устаноў, у «Слоўніку граматычна-лінгвістыч-

най тэрміналогіі» [БНТ (вып. 15)] – спіс сусветных моў, у «Практычным беларускім вайсковым слоўніку» [Байкоў] – ваенныя каманды на дзвюх мовах (рускай і беларускай), у «Ваенным руска-беларускім слоўніку» [ВРБС] – пералік і расшыфроўка асноўных ваенных абрэвіятур, у слоўніку «Некаторыя праўніцкія тэрміны беларускія» [Станкевіч] – лінгвістычны нарыс аб прынцыпах фарміравання беларускай праўніцкай тэрміналогіі, у незавершаным рукапісе «Kleines deutschweissruthenischen Technisches Wörterbuch» Г. Коха [Кох] – лексічны матэрыял, які выкарыстоўваецца пры кантактах з людзьмі-за межнікамі, у рукапісе «Фізічная тэрміналогія» [ФТ-43] – тэрэтычны матэрыял па дысцыпліне (ывады формул, прыклады рашэння задач і інш.).

Важным патрабаваннем да афармлення тэрмінаграфічнай працы з’яўляецца наяўнасць алфавітных і сістэматычных паказчыкаў слоў, дзякуючы якім чытач можа лёгка адшукаць у слоўніку патрэбнае паняцце [БНТ (усе выпускі), Верас, Гурло, Кісялёўскі, Кох, Попэ, ССАТ, ССЛТ, Станкевіч, ТАГ, ТАЛ, ТАР, ТГ, ТТр, ФТ-32 і інш.]. Словапаказчык уяўляе сабой спіс усіх рэестравых лексем, размешчаных у алфавітным (або тэматычным) парадку, з указаннем старонак выдання, на якіх згадваецца спецыяльная адзінка. Пры гэтым паказчыкі, па нашых уяўленнях, не адносяцца да дадаткаў, паколькі яны выконваюць не столькі інфармацыйную функцыю, колькі павышаюць ступень зварачальнасці слоўніка і павялічваюць колькасць уваходаў у яго. Напрыклад, двума алфавітнымі паказчыкамі рускіх і беларускіх тэрмінаў забяспечаны слоўнік «Назвы жывёл» [БНТ (вып. 12)], трыма (польскіх, рускіх і лацінскіх назваў) – выданне З. Верас [Верас], тэматычным паказчыкам будаўнічых паняццяў – даведнік А. Попэ [Попэ]. У перакладных творах, якія выкарыстоўваюць адрозны ад алфавітнага прынцып падачы матэрыялу, ён з’яўляецца абавязковым элементам слоўніка [ССАТ, ССЛТ].

У працэсе падрыхтоўкі лексікаграфічнага твора да друку могуць выявіцца памылкі, якія па тэхнічных або эканамічных прычынах цяжка выправіць, таму ў слоўнікавых працах [БНТ (вып. 1, 2, 4, 13, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 23), Верас, Гурло, Копка, Ластоўскі-24, Станкевіч, ФТ-32, Юрэвіч] прыводзіцца пералік з указаннем і выпраўленнем заўважаных памылак.

Асобным элементам заключнага тэксту выступаюць заўвагі аўтара, дзе пазначаны

цяжкія для разумення тэрміны з мэтай удакладнення іх значэння або паходжання [БНТ (вып. 9, 13, 20)].

У перакладных выданнях аўтары спарадычна прыводзяць крыніцы слоўнікавага матэрыялу, якія звычайна падаюцца ў самым агульным выглядзе – бібліяграфіі [Байкоў, БНТ (вып. 16, 18), Болсун, Ганчарык, Гурло, Ластоўскі-24, Серада] ці проста згадваюцца ў прадмове [Антанюк, БНТ (вып. 9, 12, 13, 20, 21, 24), Верас, ВРБС, Дуж-Душэўскі, Захарова, Парфёнаў] або пералічваюцца ў спісе скарачэнняў [Кісялёўскі, Станкевіч]. Указанне на крыніцы фарміравання даведніка з’яўляецца важным момантам не толькі ў працэсе мадэлявання слоўніка, але і карыстання ім, паколькі адлюстроўвае канцэптальную аснову лексікаграфічнага твора, непасрэдна звязаную з яго дыдактычнай каштоўнасцю.

Разам з тым, у значнай колькасці слоўнікаў заключны тэкст адсутнічае [Арт, БТ, Вашкевіч, ГАМ, Гарошка, ЖКВГ, Краскоўскі, Ружанцоў, СГПТ].

Нестандартным тыпам макраструктуры вызначаюцца перакладныя энцыклапедычныя слоўнічкі батанічных назваў, змешчаныя ў манаграфічным даследаванні «Редкие и исчезающие виды растений Белоруссии и Литвы» (Мн., 1987) [Парфёнаў]: спісы номенаў (некаторыя віды раслін міжнароднага, усесаюзнага, рэгіянальнага і рэспубліканскага значэння, якія адносяцца да групы рэдкіх або знікаючых) уключаюцца ў асобныя структурныя часткі навуковага тэксту ў якасці ілюстрацыйнага матэрыялу.

Такім чынам, мегаструктура беларускіх перакладных слоўнікаў адпавядае традыцыйнай мегаструктуры лексікаграфічных выданняў і звычайна складаецца з папярэдняга тэксту, корпуса і заключнага тэксту. Наяўнасць дакладна вызначанай колькасці дадатковай інфармацыі ў мегаструктуры перакладных спецыяльных прац забяспечвае іх высокую інфарматыўнасць у спалучэнні з даступнай формай прадстаўлення.

Аналіз перакладных слоўнікавых крыніц з рэгістрацыяй тэрміналагічнай лексікі першай і другой паловы ХХ ст. дазволіў прадэманстраваць асноўныя прынцыпы іх пабудовы на ўзроўні мегаструктуры. Вынікі даследавання паслужаць тэрэтычным фундаментам для праектавання якасна новых перакладных слоўнікаў спецыяльнай лексікі, якія ў апошнія часы набываюць асаблівае значэнне ў ліку даведачных рэсурсаў у інфармацыйна-камунікацыйнай і адукацыйнай прасторы.

КРЫНІЦЫ ДАСЛЕДАВАННЯ
АСНОЎНЫЯ

- Краскоўскі** – *Craskouski, A.* Bielaruskija Iakarskija ziołki / A. Craskouski. – Wilnia : Wyd. «Krynicy», 1921. – 24 s.
- Ружанцоў** – *Ружанцоў, А.* Каманды і назовы ў беларускіх аддзелах Літоўскага войска (рукапіс) / А. Ружанцоў // Бібліятэка Акадэміі навук Літвы імя Урублеўскіх. – Ф. 21. Воп. 531. Л. 4–31.
- АТ** – Арытметычная тэрміналогія / Беларуская школьная рада ; укл. камісіяй Мінскага беларус. педагаг. ін-ту. – Вільня : Віленскае выдавецтва, 1921. – 8 с.
- ГрТ** – Граматычная тэрміналогія // Вестник Народного комиссариата просвещения ССРБ. – 1921. – № 2. – С. 11–18.
- ЛТ** – Лагічная тэрміналогія // Вестник Народного комиссариата просвещения ССРБ. – 1922. – № 1(3). – С. 11–20.
- ТАр** – Тэрміналогія арытметыкі // Вестник Народного комиссариата просвещения ССРБ. – 1922. – № 2(4). – С. 10–14.
- ТАл** – Тэрміналогія алгебры // Вестник Народного комиссариата просвещения ССРБ. – 1922. – № 3–4. – Вып. 5–6. – С. 9.
- БТ** – Батанічная тэрміналогія // Вестник Народного комиссариата просвещения ССРБ. – 1922. – № 5–6. – Вып. 7–8. – С. 13–21.
- ТГ** – Тэрміналогія геаметрыі // Вестник Народного комиссариата просвещения ССРБ. – 1922. – Вып. 9–10. – С. 14–21.
- ТАГ** – Тэрміналогія аналітычнай геаметрыі // Вестник Народного комиссариата просвещения ССРБ. – 1922. – Вып. 11–12. – С. 13.
- ТТр** – Тэрміналогія трыганаметрыі // Вестник Народного комиссариата просвещения ССРБ. – 1922. – Вып. 11–12. – С. 14–15.
- БНТ** – Беларуская навуковая тэрміналогія : у 24 вып. / Інбелкульт ; БАН (з вып. 20). – Мінск, 1922–1930.
- Дуж-Душэўскі** – *Дуж-Душэўскі, К.* Слоўнік геаметрычных і трыганаметрычных тэрмінаў і сказаў / К. Дуж-Душэўскі, В. Ластоўскі. – Коўна : друк. бр. Гурвіч, 1923. – 128 с.
- Верас** – *Veras, Z.* Беларуска-польска-руска-лацінскі батанічны слоўнік / З. Верас. – Вільня : выд. газеты «Голас беларуса», 1924. – 76 с.
- Вашкевіч** – *Vashkevich, L.* Расійска-беларускі слоўнічак дзеля чыгуначных мясцомаў / Л. Вашкевіч. – Магілёў : маг. друк. «С. і М.», 1926. – 22 с.
- Серада** – *Serada, S.* Дзелавод / С. Серада ; пад рэд. М. Красінскага. – Мінск : Дзяржвыд Беларусі, 1926. – 135 с.
- ЮТ** – Юрыдычная тэрміналогія / Інбелкульт ; Яўрэйскі аддзел. – Мінск : Інбелкульт, 1926. – 53 с. – (Яўрэйская навуковая тэрміналогія).
- Байкоў** – Практычны беларускі вайсковы слоўнік : у 2 ч. / Вайсковая камісія пры Інбелкультсе; укл. М. Байкоў, А. Бараноўскі. – Мінск : Інбелкульт, 1927. – Ч. 1.: руска-беларуская. – 251 с.
- Гурло** – Тэхнічная тэрміналогія : у 2 вып. / Ін-т мовазнаўства БАН ; уклад. А. Гурло. – Мінск : БАН, 1932. – Вып. 1. – 262 с.
- ФТ-32** – Фізічная тэрміналогія / Яўрэйскі сектар ; Лінгвістычная камісія БАН. – Мінск : БАН, 1932. – 293 с.

SOURCES OF RESEARCH
PRIMARY

- Craskouski** – *Craskouski, A.* Bielaruskija Iakarskija ziołki / A. Craskouski. – Wilnia : Wyd. «Krynicy», 1921. – 24 s.
- Ruzhantsou** – *Ruzhantsou, A.* Kamandy i nazovy u belaruskikh addzelakh Litouskaga voyska (rukapis) / A. Ruzhantsou // Bibliyateka Akademii navuk Litvy imya Urubleuskikh. – F. 21. Vop. 531. L. 4–31.
- AT** – Arytmetychnaya terminalogiya / Belaruskaya shkolnaya rada; uкл. kamisiyay Minskaga belarus. pedagag. in-tu. – Vilnya : Vilenskaye vydavetstva, 1921. – 8 s.
- GrT** – Gramatychnaya terminalogiya // Vestnik Narodnogo komissariata prosveshcheniya SSRB. – 1921. – № 2. – S. 11–18.
- LT** – Lagichnaya terminalogiya // Vestnik Narodnogo komissariata prosveshcheniya SSRB. – 1922. – № 1 (3). – S. 11–20.
- TAr** – Terminalogiya arytmetryki // Vestnik Narodnogo komissariata prosveshcheniya SSRB. – 1922. – № 2 (4). – S. 10–14.
- TAI** – Terminalogiya algeby // Vestnik Narodnogo komissariata prosveshcheniya SSRB. – 1922. – № 3–4. – Vyp. 5–6. – S. 9.
- BT** – Batanichnaya terminalogiya // Vestnik Narodnogo komissariata prosveshcheniya SSRB. – 1922. – № 5–6. – Vyp. 7–8. – S. 13–21.
- TG** – Terminalogiya geometryi // Vestnik Narodnogo komissariata prosveshcheniya SSRB. – 1922. – Vyp. 9–10. – S. 14–21.
- TAG** – Terminalogiya analitychnay geometryi // Vestnik Narodnogo komissariata prosveshcheniya SSRB. – 1922. – Vyp. 11–12. – S. 13.
- TTr** – Terminalogiya tryganometryi // Vestnik Narodnogo komissariata prosveshcheniya SSRB. – 1922. – Vyp. 11–12. – S. 14–15.
- BNT** – Belaruskaya navukovaya terminalogiya: u 24 vyp. / Inbelkult; BAN (z vyp. 20). – Minsk, 1922–1930.
- Duzh-Dusheuski** – *Duzh-Dusheuski, K.* Slounik geometrychnykh i tryganometrychnykh terminau i skazau / K. Duzh-Dusheuski, V. Lastouski. – Kouna : druk. br. Gurvich, 1923. – 128 s.
- Veras** – *Veras, Z.* Belarуска-polska-ruska-latsinski batanichny slounik / Z. Veras. – Vilnya: vyd. gazety “Golas belarusa”, 1924. – 76 s.
- Vashkevich** – *Vashkevich, L.* Rasiyska-belaruski slounichak dzelya chygunchnykh myastskomau / L. Vashkevich. – Magilyou : mag. druk. “S. i M.”, 1926. – 22 s.
- Serada** – *Serada, S.* Dzelavod / S. Serada; pad red. M. Krasinakaga. – Minsk : Dzyarzhvyd Belarusi, 1926 s. – 135 s.
- YuT** – Yurydychnaya terminalogiya / Inbelkult; Yaureyski addzel. – Minsk : Inbelkult, 1926. – 53 s. – (Yaureyskaya navukovaya terminalogiya).
- Baykou** – Praktychny belaruski vayskovy slounik: u 2 ch. / Vayskovaya kamisiya pry Inbelkultse; uкл. M. Baykou, A. Baranouski. – Minsk : Invelkult, 1927. – Ch. 1: ruska-belaruskaya. – 251 s.
- Gurlo** – Tekhnichnaya terminalyogiya: u 2 vyp. / In-t movaznaustva BAN; uklad. A. Gurlo. – Minsk : BAN, 1932. – Vyp. 1. – 262 s.
- FT-32** – Fizichnaya terminalogiya / Yaureyski sektar; Lingvistychnaya kamisiya BAN. – Minsk : BAN, 1932. – 293 s.

ВРБС – Ваенны руска-беларускі слоўнік / Кобленц [і інш.]. – Мінск : БАН, 1933. – 167 с.

Копка – *Копка, В.* Беларуская-літоўскі і руска-літоўскі тэрміналагічны слоўнік / В. Копка, С. Матулайціс. – Мінск : БАН, 1934. – 88 с.

ПС – Праект слоўніка: для БелСЭ : у 19 вып. (вып. 6, 11, 16, 17 не выйшлі) / рэд. БелСЭ пры БАН ; гал. рэд. П. О. Горын. – Мінск : БАН, 1935.

Кох – *Koch, H.* Kleines deutsch-weissruthenischen Technisches Wörterbuch (рукапіс) / H. Koch // Нацыянальны архіў Рэспублікі Беларусь. – Ф. 371. Воп. 1. 72 л.

ФТ-43 – Фізічная тэрміналогія: у 2 ч. (рукапіс) / Нацыянальны архіў Рэспублікі Беларусь. – Ф. 371. Воп. 1. С. 137. – Ч. I. – 72 л. – Ч. II. – 76 л.

Станкевіч – *Станкевіч, Я.* Некаторыя праўніцкія тэрміны беларускія / Я. Станкевіч. – Нью-Ёрк : Крывіц. навук. т-ва П. Скарыны, 1953. – 84 с.

Гарошка – *Гарошка, Л.* Латынска-грэцка-царкоўна-славянска-беларускі і беларуска-латынскі рэлігійны слоўнік (рукапіс) / Л. Гарошка // Беларуская бібліятэка і музей імя Францішка Скарыны. – Архіў Л. Гарошкі. Скрыня 1.

Юрэвіч – *Юрэвіч, А. Л.* Слоўнік лінгвістычных тэрмінаў / А. Л. Юрэвіч. – Мінск : Выдавецтва Мін-ва выш., сяр. спец. і праф. адукацыі БССР, 1962. – 246 с.

АрС – Glossarium archaeologicum / pod red. K. Jażdżewski. – Bonn; Warszawa : PWN, 1962 – 1965. – 26 p.

Попэ – *Poppe, A.* Materiały do słownika terminów budownictwa staroruskiego X–XV w. / A. Poppe; pod red. Al. Geysztor. – Wrocław; Warszawa; Krakow : PAN, 1962. – 96 s.

Кіселяўскі – *Киселевский, А. И.* Латыно-руско-белорускі ботанический словарь / А. И. Киселевский. – Мінск : Наука і техника, 1967. – 159 с.

СГПТ – Русско-белорусский словарь общественно-политической терминологии / Н. В. Бирилло [и др.]; под ред. Н. В. Бирилло, М. Р. Судника. – Мінск : Наука і техника, 1970. – 451 с.

ССЛТ – Slovník slovanské lingvistické terminologie / pod red. Al. Jedlička. – Praha : Academia, 1977 – 1979. – Т. 1. – 1977. – XXXVIII + 554 s.; Т. 2. – 1979. – XIV + 486 s.

Болсун – *Болсун, А. И.* Слоўнік фізічных і астранамічных тэрмінаў: для сярэд. шк. / А. И. Болсун, Я. Н. Рапановіч. – Мінск : Нар. асвета, 1979. – 183 с.

ССАТ – Основен систем и терминологија на словенската ономастика / Мегународен комитет на славистите ; Комисија за словенска ономастика; pod red. F. Bezljaj. – Скопје : Македонска Академија на науките и уметностите, 1983. – 412 с.

СЛТ – Русско-белорусский словарь лингвистических терминов / Л. А. Антонык [и др.]; под ред. Н. В. Бирилло, П. В. Стецко. – Мінск : Наука і техника, 1988. – 140 с.

ДАДАТКОВЫЯ

Круталевіч – *Круталеви́ч, А.* Слоўнік тэрмінаў / А. Круталеви́ч // Элементарная алгебра : падруч. : у 2 ч. / А. Круталеви́ч. – Берлін; М.; Л., 1922–1924. – Ч. 1. – С. 98–102; Ч. 2. – С. 173–176.

Ластоўскі-23 – *Ластоўскі, В.* Тэрміналогія да анатоміі і фізіялогіі / В. Ластоўскі // Крывіч. – 1923. – № 1 – С. 62–65.

Азбукін – *Азбукін, М. В.* Слоўнік тэрмінаў / М. В. Азбукін // Геаграфія Еўропы : падруч. / М. В. Азбукін. – М.; Л. : Дзярж. выд-ва, 1924. – С. 390–393.

VRBS – Vayenny ruska-belaruski slounik / Koblents [i insh.]. – Minsk : BAN, 1933. – 167 s.

Копка – *Копка, В.* Belaruska-litouski i ruska-litouski terminalagichny slounik / V. Kopka, S. Matulaytsis. – Minsk : BAN, 1934. – 88 s.

PS – Prayekt slounika: dlya BelSE: u 19 vyp. (vyp. 6, 11, 16, 17 ne vuyshli) / red. BelSE pry BAN; gal. red. P. O. Goryn. – Minsk : BAN, 1935.

Kokh – *Koch, H.* Kleines deutsch-weissruthenischen Technisches Wörterbuch (rukapis) / H. Koch // Natsyyanalny arkhiu Respubliki Belarus. – F. 371. Vop. 1. 72 l.

FT-43 – Fizichnaya terminalyogiya: u 2 ch. (rukapis) / Natsyyanalny apkhui Respubliki Belarus. – F. 371. Vop. 1. S. 137. – Ch. I. – 72 l. – Ch. II. – 76 l.

Stankevich – *Stankevich, Ya.* Nekatoryya prounitskiya terminy belaruskiya / Ya. Stankevich. – Nyu-York : Kryvits. navuk. t-va P. Skaryny, 1953. – 84 s.

Garoshka – *Garoshka, L.* Latsinska-gretska-tsarkouna-slavianska-belaruskiy i belaruska-latsinski religiyyny slounik (rukapis) / L. Garoshka // Belaruskaya bibliyateka i muzey imya Frantsishka Skaryny. – Arkhiu L. Garoshki. Skrynya 1.

Yurevich – *Yurevich, A. L.* Slounik lingvistichnykh terminau / A. L. Yurevich. – Minsk : Vydavetstva Min-va vysh., syar. spets. i praf. adukatsyi BSSR, 1962. – 246 s.

ArS – Glossarium archaeologicum / pod red. K. Jażdżewski. – Bonn; Warszawa : PWN, 1962 – 1965. – 26 p.

Pope – *Poppe, A.* Materiały do słownika terminów budownictwa staroruskiego X–XV w. / A. Poppe; pod red. Al. Geysztor. – Wrocław; Warszawa; Krakow : PAN, 1962. – 96 s.

Kisyalyouski – *Kiselyovskiy, A. L.* Latino-russko-beloruskiy botanicheskiy slovar / A. I. Kiselyovskiy. – Minsk : Nauka i tekhnika, 1967. – 159 s.

SGPT – Russko-beloruskiy slovar obshchestvenno-politicheskoy terminologii / N. V. Birillo [i dr.]; pod red. N. V. Birillo, M. R. Sudnika. – Minsk : Nauka i tekhnika, 1970. – 451 s.

SSLT – Slovník slovanské lingvistické terminologie / pod red. Al. Jedlička. – Praha : Academia, 1977 – 1979. – Т. 1. – 1977. – XXXVIII + 554 s.; Т. 2. – 1979. – XIV + 486 s.

Bolsun – *Bolsun, A. I.* Slounik fizichnykh i astranamichnykh terminau: dlya syared. shk. / A. I. Bolsun, Ya. N. Rapanovich. – Minsk : Nar. asveta, 1979. – 183 s.

SSAT – Osnoven system i terminologiya na slovenskata onomastika / Megunaroden komitet na slavistite ; Komisiya za slovenska onomastika; pod red. F. Bezljaj. – Skopye: Makedonska Akademiya na naukite i umetnostite, 1983. – 412 s.

SLT – Russko-beloruskiy slovar lingvisticheskikh terminov / L. A. Antonyuk [i dr.]; pod red. N. V. Birillo, P. V. Stetsko. – Minsk : Nauka i tekhnika, 1988. – 140 s.

ADDITIONAL

Krutalevich – *Krutalevich, A.* Slounik terminau / A. Krutalevich // Elementarnaya algebra: padruch.: u 2 ch. / A. Krutalevich. – Berlin; M.; L., 1922–1924. – Ch. 1. – S. 98–102; Ch. 2. – S. 173–176.

Lastouski-23 – *Lastouski, V.* Terminalogiya da aanatomii i fiziyalogii / V. Lastouski // Kryvich. – 1923. – № 1. – S. 62–65.

Azbukin – *Azbukin, M. V.* Slounik terminau / M. V. Azbukin // Geagrafiya Yeuropy: padruch. / M. V. Azbukin. – M.; L. : Dzyarzh. vyd-va, 1924. – S. 390–393.

Зеленскі – *Zelenski, V.* Слоўнік назваў / В. Зеленскі // Батаніка: падруч. для сярэд. шк. з рус. м. навуч. / В. Зеленскі; пер., апрац. і дап. К. Душэўскі. – Коўна: Друк. бр. Гурвіч, 1924. – С. IX–XV.

Кашын – *Kashyn, N. V.* Слоўнік тэрмінаў / Н. В. Кашын // Фізіка: першая ступень: падруч. у 2 ч. / Н. В. Кашын; пер. з 2-га рус. выд. А. Круталевіча. – М.; Л.: Дзярж. выд-ва, 1924. – Ч. 1. – С. 176–179. – Ч. 2. – С. 223–224.

Ластоўскі-24 – *Lastouski, V.* Падручны расійска-крыўскі (беларускі) слоўнік / В. Ластоўскі. – Коўна: Друк. А. Бака, 1924. – XII+832 с.

Мікельсар – *Mikelsar, F. G.* Слоўнік тэрмінаў / Ф. Г. Мікельсар // Пачатковая геаметрыя: падруч. / Ф. Г. Мікельсар; пер. з рус. выд. 1921 г. А. Круталевіча. – М.; Л.: Дзяржвыд, 1924. – С. 105–106.

Фядзюшын – *Fyadzyushyn, A. U.* Спіс назваў птушак і некаторых рыб: матэрыялы да бел. нар. заалаг. тэрміналогіі / А. У. Фядзюшын. – Мінск: Інбелкульт, 1925. – С. 188–196. – (Аб. з «Навук. зб. Ін-та бел. культуры» за 1925 г.).

Ганчарык – *Gancharyk, M. M.* Беларускія назвы раслін / М. М. Ганчарык // Праца нав. т-ва па вывучэнні Б-сі пры БДАСГ у Горках: зб. навук. прац / Горы-Гарэцкае нав. т-ва; Інбелкульт. – Горкі, 1927. – Т. II. – С. 194–216. – Т. IV. – С. 1–28.

Круталевіч-27 – *Krutalevich, A.* Слоўнік тэрмінаў / А. Круталевіч, А. Міцкевіч // Трыганаметрыя: падруч. / А. Круталевіч, А. Міцкевіч. – Мінск: Дзяржвыд Беларусі, 1927. – С. 201–202.

Адстаўноў – *Adstaunou, A.* Слоўнік тэрмінаў / А. Адстаўноў // Што трэба ведаць трактарысту, які пачынае працаваць на трактары «Фордзон» / А. Адстаўноў; пер. з рус. м. І. Савіча. – Мінск: Белдзяржвыд, 1930. – С. 82–91.

Цвікевіч – *Tsvikevich, I.* Тэрміналагічны слоўнік / І. Цвікевіч // Анатомія, фізіялогія і гігіена / І. Цвікевіч. – 3-е выд. – Мінск: Дзярж. выд-ва Беларусі, 1930. – С. 221–230.

Нікуліна – *Nikulina, N. P.* Словарь грамматических терминов / Н. П. Никулина, Л. Н. Степанок // Очерки по сравнительной грамматике восточнославянских языков / Н. М. Букатевиц [и др.]. – Одесса: ОГУ им. И. И. Мечникова, 1958. – С. 377–386.

Шышкін – Алфавітны указатель русских названий растений // Определитель растений Беларуси / под ред. Б. К. Шишкина [и др.]. – Минск: Выш. шк., 1967. – С. 801–828.

Гуркоў – *Gurkov, V. S.* Краткий терминологический словарь / В. С. Гурков, С. Ф. Терехин // Бортничество в Белоруссии / В. С. Гурков, С. Ф. Терехин. – Минск: Полымя, 1980. – С. 29–33.

ГАМ – Глебазнаўства, аграхімія, меліярацыя // Тэрміналагічны зборнік '83 / Тэрмінал. камісія АН БССР; ІМ; рэд. Л. А. Антанюк. – Мінск: Нав. і тэх., 1985. – С. 72–87.

ЖКВГ – Жывёлагадоўля, кормавытворчасць, ветэрынарыя, гігіена прадуктаў жывёлагадоўлі // Тэрміналагічны зборнік '83 / Тэрмінал. камісія АН БССР; ІМ; рэд. Л. А. Антанюк. – Мінск: Нав. і тэх., 1985. – С. 40–71.

ЭПБ – Руска-беларускі слоўнік-паказальнік назваў раслін (жывёл), пашыраных на Беларусі // Энцыклапедыя прыроды Беларусі: у 5 т. / рэдкал.: І. П. Шамякін (гал. рэд.) [і інш.]. – Мінск: БелСЭ, 1985. – Т. 5. – С. 498–572.

Zelenski – *Zelenski, V.* Slounik nazvau / V. Zelenski // Batanika: padruch. dlya syared. shk. z rus. m. navuch. / V. Zelenski; per., aprats. i dap. K. Dusheuski. – Kouna: Druk. br. Gurvich, 1924. – S. IX–XV.

Kashyn – *Kashyn, N. V.* Slounik terminau / N. V. Kashyn // Fizika: pershaya stupen: padruch. u 2 ch. / N. V. Kashyn; per. z 2-ga rus. vyd. A. Krutalevicha. – M.; L.: Dzyarzh. vyd-va, 1924. – Ch. 1. – S. 176–179. – Ch. 2. – S. 223–224.

Lastouski-24 – *Lastouski, V.* Padruchny rasiyska-kryuski (belaruski) slounik / V. Lastouski. – Kouna: Druk. A. Baka, 1924. – XII+832 s.

Mikelsar – *Mikelsar, F. G.* Slounik terminau / F. G. Mikelsar // Pachatkovaya geametryya: padruch. / F. G. Mikelsar; per. z rus. vyd. 1921 g. A. Krutalevicha. – M.; L.: Dzyarzhvyd, 1924. – S. 105–106.

Fyadzyushyn – *Fyadzyushyn, A. U.* Spis nazvau ptushak i nekatorykh ryb: materyyaly da bel. nar. zaal. terminalogii / A. U. Fyadzyushyn. – Minsk: Inbelkult, 1925. – S. 188–196. – (Abd. z “Navuk. zb. In-ta bel. kultury” za 1925 g.).

Gancharyk – *Gancharyk, M. M.* Belaruskiya nazvy raskin / M. M. Gancharyk // Pratsa nav. t-va pa vyvuchenni B-si pry BDASG u Gorkakh: zb. navuk. prats / Gory-Garetskaye nav. t-va; Inbelkult. – Gorki, 1927. – T. II. – S. 194–216. – T. IV. – S. 1–28.

Krutalevich-27 – *Krutalevich, A.* Slounik terminau / A. Krutalevich, A. Mitskevich // Tryganametryya: padruch. / A. Krutalevich, A. Mitskevich. – Minsk: Dzyarzhvyd Belarusi, 1927. – S. 201–202.

Adstaunou – *Adstaunou, A.* Slounik terminau / A. Adstaunou // Shto treba vedats traktarystu, yaki pachynaye pratsavats na traktary “Fordzon” / A. Adstaunou; per. z rus. m. I. Savicha. – Minsk: Beldzyarzhvyd, 1930. – S. 82–91.

Tsvikevich – *Tsvikevich, I.* Terminalagichny slounik / I. Tsvikevich // Anatomuya, fizyalygiya i gigiyena / I. Tsvikevich. – 3-ye vyd. – Minsk: Dzyarzh. vyd-va Belarusi, 1930. – S. 221–230.

Nikulina – *Nikulina, N. P.* Slovar grammaticheskikh terminov / N. P. Nikulina, L. N. Stepanok // Ocherki po sravnitelnou grammatike vostochnoslavjanskikh yazykov / N. M. Bukatevich [i dr.]. – Odessa: OGU im. I. I. Mechnikova, 1958. – S. 377–386.

Shyshkin – Alfavitnyy ukazatel russkikh nazvaniy rasteniy // Opredelitel rasteniy Belarusi / pod red. B. K. Shishkina [i dr.]. – Minsk: Vysh. shk., 1967. – S. 801–828.

Gurkou – *Gurkov, V. S.* Kratkiy terminologicheskiy slovar / V. S. Gurkov, S. F. Terekhin // Bortnichestvo v Belorussii / V. S. Gurkov, S. F. Terekhin. – Minsk: Polymya, 1980. – S. 29–33.

GAM – Glebaznaustva, agrakhimiya, meliyaratsyya // Terminalagichny zbornik '83 / Terminal. kamisiya AN BSSR; IM; red. L. A. Antanyuk. – Minsk: Nav. i tekhn., 1985. – S. 72–87.

ZhKVG – Zhyvyolagadoulya, kormavytvorchasts, veterynaryya, gigiyena praduktau zhyvyolagadouli // Terminalagichny zbornik '83 / Terminal. kamisiya AN BSSR; IM; red. L. A. Antanyuk. – Minsk: Nav. i tekhn., 1985. – S. 40–71.

EPB – Ruska-belaruski slounik-pakazalnik nazvau raslin (zhyvyol), pashyranykh na Belarusi // Entsyklapedyya pryrody Belarusi: u 5 t. / redkal.: I. P. Shamyakin (gal. red.) [i insh.]. – Minsk: BelSE, 1985. – T. 5. – S. 498–572.

Антанюк – *Антанюк, Л. А.* Фарміраванне і сістэматызацыя рускай і беларускай тэрміналогіі словаўтварэння і марфемікі / Л. А. Антанюк // Тэрміналагічны зборнік '84 / Тэрмінал. камісія АН БССР ; ІМ ; пад агул. рэд. Л. А. Антанюк. – Мінск : Навука і тэхніка, 1986. – С. 23–29.

Захарав – *Захарав, В. Г.* Тэрміналогія машынабудавання (катэгорыя працэсаў, дзеянняў) / В. Г. Захарав // Тэрміналагічны зборнік '84 / Тэрмінал. камісія АН БССР ; ІМ ; рэд. Л. А. Антанюк. – Мінск : Нав. і тэх., 1986. – С. 30–55.

Сяржаніна – *Сяржаніна, Г. І.* Аннотированный перечень грибов / Г. І. Сяржаніна, І. Я. Яшкін // Грибы / Г. І. Сяржаніна, І. Я. Яшкін ; науч. ред. Н. А. Дорожкін. – Мінск : Наўка і тэхніка, 1986. – С. 100–181.

Парфёнаў – Редкіе і ішчезаючыя віды раслін Беларусіі і Літвы / В. Н. Парфёнаў [і др.]. – Мінск : Наўка і тэх., 1987. – 352 с.

Шмярко – *Шмярко, Я. П.* Слоўнік-паказальнік беларуска-рускі-лацінскіх (рускі-беларускіх) назваў раслін / Я. П. Шмярко, І. П. Мазан // Леканья расліны ў комплексным лячэнні / Я. П. Шмярко, І. П. Мазан ; нав. рэд. Я. Ф. Канапля. – Мінск : Нав. і тэх., 1989. – С. 388–394.

Antanyuk – *Antanyuk, L. A.* Farmiravanne i sistematyzatsyya ruskay i belaruskay terminalogii slovautvarennya i marfemiki / L. A. Antanyuk // Terminalagichny zborni '84 / Terminal. kamisiya AN BSSR; IM; pad agul. red. L. A. Antanyuk. – Minsk : Navuka i tekhnika, 1986. – S. 23–29.

Zakharava – *Zakharava, V. G.* Terminalogiya mashynabudavannya (kategoryya pratsesau, dzeyannyau) / V. G. Zakharava // Terminalagichny zbornik '84 / Terminal. kamisiya AN BSSR; IM; red. L. A. Antanyuk. – Minsk : Nav. i tekhn., 1986. – S. 30–55.

Syarzhanina – *Serzhanina, G. I.* Annotirovannyi repechen gribov / G. I. Serzhanina, I. Ya. Yashkin // Griby / G. I. Serzhanina, I. Ya. Yashkin; nauch. red. N. A. Dorozhkin. – Minsk : Nauka i tekhnika, 1986. – S. 100–181.

Parfyonau – Redkiye i ischezayushchiye vidy rasteniy Belorussii i Litvy / V. N. Parfyonov [i dr.]. – Minsk : Nauka i tekhn., 1987. – 352 s.

Shmyarko – *Shmyarko, Ya. P.* Slounik-pakazalnik belaruskaruskalatsinskikh (ruskalbelaruskikh) nazvau raslin / Ya. P. Shmyarko, I. P. Mazan // Lekanyya rasliny u kompleksnym lyachenni / Ya. P. Shmyarko, I. P. Mazan ; nav. red. Ya. F. Kanaplya. – Minsk : Nav. i tekhn., 1989. – S. 388–394.

Дана зборнік